

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De sumptione Euchari[stiæ] sub utraq[ue], uel altera specie, ti. 21

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

tinetur: transubstantiatis pane in corpus & uino in sanguinem, p̄tate diuina. Et concilium Constan. dānat errores Ioānis Vuicleff Ioānis Hus, & Hierony. de Praga: inter quos unus erat q̄ substantia panis materialis, & similiter substantia uini materialis remaneret in sacramento altaris.

Huius transubstantiationis meminit idem Innocen. 3. ut uel habetur, cap. Cum Marthæ, de celebr. miss. ubi dicitur. *Quæsiuisti quæ sit forma uerborū quam ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suū panem transubstantiauit, & uinū, &c.* Beda quoq; in lib. de myster. sic ait. *Ibi forma panis uidetur, ubi substantia panis nō est: Nec est ibi alius panis, quā panis qui de cælo descēdit. Et Ambr. ser. 4. de sacra. Non est panis, inquit, qui uadit in corpus, & corporis est nutrimentū: sed est panis qui aīe substantiā fulciat.* Ansel. uerò lib. 2. de corpore et sanguine dñi, sic ait. *In illis speciebus panis & uini, aut nulla est, aut dñici corporis & sanguinis substantia: uel fides nostra irrita est.* Dicit proinde Hugo de sancto Victo. lib. 2. ca. 9. de sacramē. *Per uerba sanctificationis, uera panis & uera uini substantia, in uerum corpus Christi, & uerum sanguinē Christi cōuertuntur, sola specie panis & uini remanente.* Hæc latè docētur de consecra. dis. 2. ca. quia corpus. cap. quia passus. cap. in quibus. cap. ego Berengarius. cap. forte. re uera, &c.

DE SVMPPTIONE EVCHARI-
STIAE SVB VTRAQVE, VEL
ALTERA SPECIE TIT. XXI.

ARTICVLVS I.

Totum illud capitulū Ioānis sexto, loquitur RHE T.
de manducatione spiritali, quæ est credere,
Ait enim Augustinus super Ioannem tra

DE SVMPPTIONE EVCHA.

Statu. 25. Et recitatur de cōse. dist. 2. c. ut qd. Vt qd
paras dentem & uentrem? crede & manducasti.
Credere enim in eum, hoc est panem & uinum
manducare. Qui credit in eum, manducat eum.

THEO.

Ioan. 6.

Sacri doctores ad corporalem & uisibile māducationem
hoc referunt capitulū. Dicit nanque Cyrillus exponens
Iud Ioannis. Patres uestri manducauerunt manna in desero
to, & mortui sunt. Hic est panis qui de coelo descendit
aliquis ex ipso comedat & non moriatur. Manne nanque
alimentum, non æternam uitam, sed breue famis remedium
afferebat. Non ergo erat cibus uerus, id est, panis de coelo.
Sanctum uerò Christi corpus ad immortalitatem & uitam
æternam nutriens cibus est. Sed aquam illi ex petra bibe-
runt: quid igitur inde lucrati sunt qui mortui fuerunt? Non
erat igitur potus ille uerus, sed uerus potus est sāguis Chri-
sti, quo radicitus mors euertitur atq; destruitur. Et Chry-
sostomus sup Ioan. hom. 45. Christus dedit nobis carnē suā, ut mo-
ri nos charitate astringeret: & ut suū in nos ostenderet de-
syderiū, non se tantū uideri p̄mittens desyderātibus, sed &
tāgi & manducari, & dētes carni suæ insigi, & desyderio
sui omnes impleri. Nemo ex hoc Chrysostomi uerbo cre-
stimet corpus Christi dentibus laniari, dum māducatur. Di-
citur enī in symbolo Ephesino, ut habetur de cōsecr. dist. 2.
cap. Necessarie. Incruentā (Glos. id est, non in specie cruo-
ris) celebramus in ecclesiis sacrificij seruitutem. Et Augu-
stinus in epistola ad Ireneum, ut ibidem recitatur ca. Non
hoc corpus, sic ait. Non hoc corpus quod uidetis manduca-
turi estis, & bibituri illum sanguinem, quem effusuri sumus
illi qui me crucifigent. Ipsum quidem & non ipsum, ipsum
inuisibiliter, & non ipsum uisibiliter. Voluit itaque Chry-

solumus per hæc uerba, ueritatem corporis & sanguinis
 Christi sub sacramento insinuare: quemadmodum similibus
 uerbis hoc ipsum expressit ipse Berengarius, ut ibidem di-
 citur, capi. Ego Berengarius. Exponit etiam eundem lo-
 cum Augu. super Ioan. tract. 26. de sumptione reali Eucha-
 ristie. Cassiodorus autem exponens illud. Psalm. 109. Tu es
 sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedeb, ait.
 Cui hoc potest ueraciter & euidenter aptari, nisi domino
 saluatori, qui corpus & sanguinem suum in panis & uini
 consecratione salubriter consecrauit: sicut ipse in euangelio
 dicit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & cetera?
 Hylarius quoque octauo de trinitate sic ait. Ipse enim chri-
 stus ait. Caro mea uerè est esca, & sanguis meus uerè est
 potus. Qui edit carnem, meam, & bibit sanguinem meum,
 in me manet, & ego in eo. De ueritate carnis, & sangui-
 nis, non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius
 domini p[ro]fessione, & fide nostra uerè caro est, & uerè san-
 guis est. et hæc accepta, atque hausta hæc efficiunt, ut nos in
 Christo, & Christus in nobis sit. Et Origenes lib. 1. aduer-
 sus Iudeos iquit. Antea in enigmate fuit Baptismus in nube,
 & in mari: nunc autem in specie regeneratio est, in aqua
 & in spiritu sancto. Tunc in enigmate erat manna cibus:
 nunc autem in specie caro uerbi Dei est uerus cibus: sicut ipse Ioan. 6.
 dicit. Quia caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè
 est potus. Sed quid ad doctores confugimus, cum docet &
 Apostolus locum illum de reali m[an]dicatione corporis Chri-
 sti, & bibitione eius sanguinis intelligendum esse? Quam-
 obrem post multorum enarrationem, ait. Probet autem seipsum 1. Cor. 11.
 homo, & sic de pane illo edat et de calice bibat. Et de Chri-
 sti discipulis dicitur. Erant perseverantes in doctrina Apo-

DE SVMPPTIONE EVCHA.

stolorum & communicatione fractionis panis, et orationibus. Hæc enim communicatio corporis & sanguinis Christi nõ nisi ex Christi præfatis uerbis inoleuit.

Neque negamus dignam hanc manducationem spiritalem esse, quæ utique sine fide non est. Nam si sumat quis corpus Christi manducans realiter, & non spiritualiter: in iudicium sibi manducat. Dicit enim Augustinus & habetur de consecr. dis. 2. c. qd est. Quid est. Christum manducare? nõ hoc est solum in sacramento corpus eius accipere. Multi enim indignè accipiunt, de quibus ait Apostolus. Qui manducat carnem, & bibit calicem domini indignè: iudicium sibi ducat & bibit. Sed quomodo manducandus est Christus? Quando ipse dixit, Qui enim manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Quid autem sibi hoc uelit, ostendit idem August. super Ioannem tract. 26. dicens. Norunt fideles corpus Christi, si corpus Christi nõ negligant esse. Fiant corpus Christi, si uolunt uiuere de spiritu christi. Probet itaque seipsum homo: & sic de panis uero edat, & de calice bibat. Et infra. Qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus: proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius nec bibit eius sanguinem, nec carnaliter & uisibiliter premat dentibus sacramentum

1. Cor. 11. corporis & sanguinis Christi. Dicit etiam Theophylactus super illo: Calix cui benedicimus, & cætera. Sanguis iste qui calice continetur: ille est qui Christi è latere proflexit. Hunc ipsi cum sumimus, participamus, hoc est, Christo coniungimur.

Itaque. Augustinus interpretans Ioannis sextum capitulum tractatu. 25. & infra, non secludit sacramentalem, & realem corporis & sanguinis Christi sumptionem, sed do-

et eam non prodesse, si desit spiritualis digna sumptio, ut scilicet manducans uiuat Deo. Quamobrem ibidem dicit. Panem coelestem spiritualiter manducare, est innocentiam ad altare portare. Fiant corpus Christi, si uolunt uiuere de spiritu Christi. Præterea ubi August. obiecta uerba dicit: non loquitur saluator de manducatione sui corporis, sed de fide in eum, ut patet intuēti tract. 25. Et hæc fides est quedam spiritualis manducatio: non autem negat aliā esse sacramentalem, aut realem manducationem. *Articulus 2.*

Magnus error est eorum qui accedunt ad hoc sacramentum huic innixi fiducia, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicuius peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, &c. Omnes illi iudicium sibi manducant, & bibunt. Sed si credunt et confidunt se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit nos puros & dignos. *RHE T.*

Si aliquā adduxisses rationem seu auctoritatem, suasisses potuisses uel in modico. Sed nulla fultus auctoritate aut ratione more tuo dixisti quæ in buccā uenirent. Quid, quæso, est seipsum probare, nisi inquirere uitam suam qualifnam fuerit, disquirereque opera iustane fuerint, aut aliqua expiatione digna. Quemadmodum & alibi idem Paulus ait. Opus suum probet unusquisque. Sic nanque probare uoluit uitam suam Ezechias, dum ait. Recogitabo tibi oēs annos ueos in amaritudine anime mee. Et Dauid: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, &c. Hoc quoque docet Augustinus in lib. de salutaribus documentis cap. 33. dicens. Unusquisque antequam corpus & sanguinem domini nostri Iesu christi accipiat: seipsum probet: & sic secundum Apostoli præceptum de pane illo edat, & de calice bi

THEO.
1. Cor. 11.
Gala. 6.
Esa. 38.

DE SVMPZIONE EVCHA.

bat. Qui qui indignè manducat, & bibit: iudiciũ sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus dñi. Quando enim illud accipere debemus: antea ad confessionem & poenitentia recurrere debemus, & omnes actus nostros curiosius discutere, & peccata obnoxia si in nobis senserimus, citò festinemus per confessionem, & uera poenitentiam absoluere: ne cum Iuda proditore diabolum intra nos celantes, pereamus protrahentes & celantes peccatum nostrum de die in diem. Vnde & Theophylactus, super eodem uerbo sic ait. Tua conscientia examinata discussaq; aditum mysteria. Et Anselmus ibidem. Vita sua inspiciat, & consideret an dignè possit accedere, uel non. Rarò enim potest inueniri quisquã ita magnus et iustus, ut in eo per discussionem nõ inueniatur aliquid, quod debeat eum à corpore et sanguine domini retardare, nisi confessus fuerit illud, & per poenitentiam deleuerit. Et Ambrosius. Deuoto animo & cum timore accedendum est ad communionẽ, ut sciat mens reuerentiam se debere ei, ad cuius corpus sumendum accedit. Probare itaque Pauli, est inquirere & discutere quid intus lateat, qualia sint opera, quale propositum in futurum. Si enim solam fidem uoluisset, nõ dixisset: Probat se ipsum homo: sed fidem suam tẽtet, & sic de pane illo edat. Cyprianus quoque in epistola. 27. de lapsis, sic ait.

A diaboli aris reuertentes, ad sanctum Deum accedunt, etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus, Dei corpus inuadunt cum scriptura dicat. Omnis Nume. 18. mundus manducabit carnem. Et aĩa quæcunq; manducauerit ex carne salutaris sacrificij, quod est domini, et imunditia eius super ipsum est: peribit aĩa illa de populo suo. Apoc. 1. cor. 10. stolus item dicit. Non potestis calicem domini bibere, & ca

licem demoniorum. Et quicumq; ederit panem, aut biberit calicem domini indigne: reus erit corporis & sanguinis domini. Spretis his oibus atq; contemptis uis infertur corpori & sanguini. Plus modò in dominum manibus atq; ore delinquant, quàm cum dominũ negauerunt, Ante expiata delicta, ante exomologesi factam criminis, ante purgatã conscientiam sacrificio & manu sacerdotis, ante offensam placatam indignantis domini & minantis, pacem putant esse quam quidam uerbis fallacibus uendicant. Nõ est pax illa: sed bellum. Nec ecclesiæ iungitur, qui ab Euangelio separatur. Hec Cyprianus. August. uerò in sermo. 1. in anniuersario dedicationis, sic inquit. Vnusquisq; consyderet conscientiam suam, & quando se aliquo crimine uulneratum esse cognouerit: prius oratiõibus, ieiunijs, uel eleemosynis studeat mundare cõscientiam suam. Et sic eucharistiã præsumat accipere. Si orationẽ impedit uxoribus amplexus, quõ sumptionem eucharistiæ non præpediet? Non enim uoluit dare Abimelech panes propositionis ipsi Dauid, et pueris eius: nisi ab uxoribus se continuisse fassi essent. Magis aut impedire noscuntur crimina contritione, lachrymis, confessione, & poenitentia non diluta. Vide quæ præhabita sunt titu 29. articu. 1.

Articulus 3.

Multum adimitur christianis, dũ eis aufertur RHET. cõmunio sub utraque specie. Pium uerò est consentaneum institutioni Christi, & uerbis Apostoli eam concedere. Christus enim instituit utranq; Matt. 22. partem non pro parte ecclesiæ: sed pro tota ecclesia. Cur mutatur ordinatio Christi? Et Paulus pri 3. Cor. 11. mum de corpore, deinde de poculo mentionem faciens, subigfert: Probet seipsum homo, & sic de

DE SVMPPTIONE EVCHA.

pane illo edat, & de calice bibat. Fuit hic mos etiam in ecclesiis latinis usitatus, ut ait Cyprianus in epist. 27. de lapsis.

Mar. 6. Statuta humana pro loco & tempore, aliquando uarianda esse docuit saluator, qui primum misit discipulos sine in omnem ciuitatem, & locum quò erat ipse uenturus, sine

Lucæ. 22. sacco, sine pera, sine calciamentis, sine aere in zona. In cena uerò ait illis. Nunc qui habet sacculum tollat: similiter & peram. Vbi Beda: Non eadem uiuendi regula persecutionis, quæ pacis tempore discipulos informat. Et Augustinus contra Faustum: Nulla, inquit, inconstantia precipientis, sed ratione dispensantis pro temporum diuersitate præcepta, uel cõcilia, uel præmissa mutantur. Idem habet

Actu. 15. epist. 5. ad Marcellinum. Pari modo quod Apostoli aliquando statuerunt, quod scilicet fideles abstinerent ab immolatis simulacrorum, sanguine & suffocato: postea licuit præter

1. Cor. 10 gredi. Dixit nanquæ Paulus. Omne quod in macello uenit, mäducate, nihil interrogantes propter cõscientiam. Et uer-

1. Tim. 4. rum: Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbum Dei & orationem. Ecce tempore Pauli mutatum est, quod ab Apostolis sancitum fuerat.

Hoc modo in primitiua ecclesia, quando reces ille christi sanguis inflammabat corda credentium, cum miro seruire et reuerentia communicabant corpori et sanguini christi sub utraq; specie. Quæ morè hactenus seruarunt Græci & Iacobitæ, Bohemi autem semel dimissum eum morem, resumpserunt. Iam uerò deserbuere corda christi fidelium: & qui quotidie communicare cõsueuerant, uix persuaderi ualent (ne dicam urgeri) ut uel semel in anno, christi corp-

pus

pus accipiant, & hoc quidem cum minori deuotione, & reuerētia. Quāobrem ordinauit ecclesia ut sacerdotes utraq; speciem percipiant: laici uerò alteram tantum. Causa huius sanctionis fuit uel ex parte ad euitandum Nestorij errorem asserentis quòd sub specie panis corpus Christi sine sanguine, & sub specie uini sanguis Christi sine corpore sit. Fidei autem nostræ ueritas est, q̄ sub utraq; specie sit totus Christus, caro, anima, sanguis, diuinitas: imò sub qualibet specierū particula. Semel enim mortuus est christus, sanguisq; eius pro redēptione generis humani effusus. In resurrectione autem sanguis denuò unitus est corpori, deinceps non separandus. Vt autem hæc fides hominum mētibus imprimetur: introducta est cōmunio sub altera specie, scilicet panis, laicis porrigenda. Fuit & alia ratio statuti, ut scilicet uitaretur periculum irreuerentiæ. Si enim cætera sacramenta cum reuerentia tractanda sunt: quia sunt uasa gratiæ diuine, quæ reuerentia debetur huic, in quo continetur Christus uerus Deus?

Si aliquando in hoc sacramento sub specie panis irreuerentia accidisse comperta est: quantum putabis periculi effusiois, uomitus, aciditatis &c. in calice erit ubi sub specie liquida continetur christus? Rectè ergo sancitum est, laicis sub specie panis dūtaxat porrigi corpus christi. Quāobrē ad differentiam sacerdotum, qui sub utraq; specie eucharistiam sumūt, dicitur de cōmunionē laica, quæ sub altera tantum specie fit in concilio Sardinē. ut habetur, de elec. & elect. pōt. ubi sic dicitur. Placuit synodo statuere de quibusdam facinorosis, ut nec laicam in fine communionem (nisi pœniteant) accipiant.

Articulus 4.

Hæc laica cōmunio significat quòd à ministe-

RHET.

T

DE SVMPTIONE EVCHA.

rio cōsecrationis hi sint remoti: Non q̄ eucharistiā sub specie duntaxat panis accipiant.

THEO. Dictum tuum nullius auctoritate fulcitum proferis. Non stram uerò assertionem probat concilium Remēse: ut habetur de consecra. dist. 2. cap. peruenit. Prohibens ne laici & foemina corpus domini destrant ad infirmos, sed presbyter per semetipsum. Et ibidem cap. presbyter, ex concilio Garmacien. dicitur. Presbyter semper eucharistiā habeat preparatam pro infirmis cōmunicandis. Quòd autem hæc sit cōmunio laica, uel ex illo agnosce quòd ibi de specie panis autem de specie uini fiat mentio. Articulus

RHET. Multum adimitur christianis, quando sub altera tantum specie cōmunionem accipiunt.

THEO. Nihil profectò adimitur fructus spiritualis. Recipiunt enim sub altera specie cōmunicantes, & uerum corpus, & uerum christi sanguinem. Nam sub specie panis continentur & sanguinem: et sub specie uini esse uerum christi corpus, & credimus, & probauimus, art. 3. Nam corpus uini non est sine sanguine: nec sanguis est extra corpus christi uini & uerum: itaq; si laicus sub specie panis sumit uerum christi corpus eiusq; sanguinē: quid ei detrahatur fructus? Quid affertur detrimenti? Profectò nihil. In huius figura dicitur na Iudæi colligunt; alij plus, alij uerò minus. Qui plus collegerat non habuit amplius: nec qui minus parauerat, reperit minus: Sed singuli iuxta id quod edere poterant, impleuerunt. Articulus 6.

RHET. Non licuit concilio, etiā uniuersali, imutare quod Christus ipse instituerat, & ordinauerat.

THEO. Christum quidem sub utraq; specie corpus suum consecrasse, discipulisq; suis (& eis sacerdotibus) dedisse, nō

TITVLVS XXII. 146

qui ambigat: laicis uerò sub altera an sub utraq; specie dan-
da foret Eucharistia, nusquam à christo definitum, aut præ-
ceptū cōperies. Quod itaq; ecclesia de ea cōmunionē pro
temporum uarietate rationabiliter ordinauit, seruandū est,
ut habet concilium Basilien. sessione. 30. Et constantien. con-
cilium, sessione. 13. corroborat illam consuetudinem sumen-
di eucharistiam pro laicis sub specie panis duntaxat, hacte-
nus obseruatam. Dimissi tamen fuerant Bohemi in sua con-
suetudine. Dicit præterea Aug. ad Casulanum presbyterū,
& recitatur dist. 11. cap. in his. In his rebus, de quibus nihil
certi statuit diuina scriptura: mos populi Dei, & instituta
maiorum pro lege tenenda sunt. Et sicut præuaricatores di-
uinarum legum: ita contemptores ecclesiasticarum consue-
tudinum coercēdi sunt: Malè itaq; Martinus Lutherus tam
rationabilem, tam diutinam sub altera specie cōmunicandi
consuetudinem abolere conatus est, cupiēs introducere mo-
rem sub utraq; specie communicandi periculosum.

DE MISSAE SACRIFICIO.

TITVLVS XXII.

ARTICVLVS I.

Missas nō abolemus, sicuti falso accusamur. RHET.
Nam singulis diebus dominicis & festis,
apud nos celebratur cum summa reueren-
tia. Seruantur & usitatae cæremoniae ferè omnes,
præterquā quòd latinis cantionibus admiscemus
alicubi materna, quæ addita sunt ad docēdum po-
pulum, & ad quosdam excitandum ad timorem
Dei, & fidem, & orationem. Assueuit populus ut
una utantur sacramento, siqui idonei et explorati